

TRESTNÁ ČINNOSŤ, BEZPEČNOSŤ A PRÁVA OBEŤÍ

ZHRNUTIE

PRIESKUM O ZÁKLADNÝCH PRÁVACH

3

Skúsenosti s násilím

9

Skúsenosti s obťažovaním

12

Skúsenosti s vybratými trestnými činmi proti
majetku a podvodmi

15

Oznamovanie skúseností s trestnou činnosťou
polícii a iným orgánom

18

Svedkovia trestnej činnosti a ich konanie

20

Obavy z trestnej činnosti a predchádzanie
rizikám

© Agentúra Európskej únie pre základné práva, 2021

Reprodukcia je povolená pod podmienkou uvedenia zdroja.

Pri každom použití alebo reprodukcii jednotlivých fotografií alebo iného materiálu, na ktoré sa nevzťahujú autorské práva Agentúry Európskej únie pre základné práva, je nevyhnutné vyžiadať povolenie priamo od držiteľov autorských práv.

Agentúra Európskej únie pre základné práva ani žiadna osoba konajúca v mene agentúry nie je zodpovedná za prípadné použitie týchto informácií.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2021

Print	ISBN 978-92-9461-183-3	doi:10.2811/289380	TK-06-20-041-SK-C
PDF	ISBN 978-92-9461-160-4	doi:10.2811/97124	TK-06-20-041-SK-N

Fotografie:

Obal: © AlexLinch/iStock

Strana 5: © jayzynism/Adobe Stock

Strana 8: © JackF/Adobe Stock

Strana 11: © Daisy-Daisy/iStock

Strana 14: © terovesalainen/Adobe Stock

Strana 17: © kumikomini/iStock

Strana 21: © krsmanovic/Adobe Stock

Trestná činnosť – a predovšetkým násilné trestné činy – porušuje kľúčové ľudské a základné práva obetí. V kontexte násilných trestných činov sa to dotýka práva na život a ľudskú dôstojnosť, ako aj prístupu k spravodlivosti pri oznamovaní trestnej činnosti a zásady nediskriminácie pri zaobchádzaní s obeťou. Dotknuté sú aj ďalšie práva vrátane práv súvisiacich s majetkom a ochranou spotrebiteľa.

V tomto zhrnutí sú uvedené hlavné poznatky z druhej správy agentúry FRA vychádzajúcej z prieskumu o základných právach, ktorý uskutočnila. Správa sa zameriava na skúsenosti ľudí, ktorí sa stali obeťou určitých druhov trestných činov. Konkrétne sa zaoberá týmito oblasťami:

- násilie,
- obťažovanie – online aj mimo internetového prostredia
- a trestné činy proti majetku – krádež vlámaním, zneužitie online bankového účtu alebo platobných kariet druhej osoby a podvod na spotrebiteľovi.

V správe sa takisto skúma, ako často obeť oznamujú tieto trestné činy polícii, a uvádzajú sa v nej ďalšie podrobnosti o obťažovaní a násilí, napríklad o páchateloch týchto trestných činov a miestach, kde k nim dochádza. Do tematického výberu správy sú zahrnuté trestné činy proti osobám aj proti majetku a takisto „tradičné“ trestné činy, napríklad krádež vlámaním, aj iné trestné činy, ku ktorým môže dochádzať online aj mimo internetového prostredia.

Analýza sa ďalej venuje miere, v akej sa ľudia obávajú toho, že sa stanú obeťou trestného činu, a otázke, či v reakcii na vnímané riziko napadnutia alebo obťažovania zmenili svoje správanie, aby sa vyhýbali situáciám, v ktorých by k takýmto prípadom trestnej činnosti mohlo dôjsť.

V správe sa takisto skúma miera, v akej by boli ľudia ochotní zasiahnuť, podať oznámenie na polícii alebo na požiadanie svedčiť pred súdom v troch hypotetických scenároch: fyzické ubližovanie medzi partnermi, telesné týranie dieťaťa a trestný čin proti životnému prostrediu.

Prezentované výsledky ponúkajú údaje z prvého celoúniového prieskumu trestnej činnosti o skúsenostiach obyvateľstva spojených s viktimizáciou, ktoré možno použiť ako zdroj informácií pri tvorbe politík a právnych predpisov na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni týkajúcich sa obetí trestných činov.

Prieskum o základných právach: kľúčové fakty

V rámci prieskumu o základných právach sa zhromaždili údaje v 29 krajinách: 27 členských štátoch EÚ, Spojenom kráľovstve (v tom čase členskom štáte EÚ) a Severnom Macedónsku (jediná krajina mimo EÚ, ktorá mala v čase prípravy prieskumu štatút pozorovateľa v rámci agentúry FRA). V každej krajine sa na prieskume zúčastnila reprezentatívna vzorka respondentov – vo väčšine krajín približne 1 000 osôb, pričom vo Francúzsku a v Nemecku to bolo

približne 3 000 osôb. Na základe rozhovorov v rámci prieskumu, ktoré prebiehali od januára do októbra 2019, vznikla celková vzorka 34 948 respondentov.

Výsledky sú reprezentatívne na úrovni EÚ, ako aj pre jednotlivé krajiny, pričom respondenti zastupujú obyvateľstvo vo veku od 16 rokov s obvyklým bydliskom v krajine, v ktorej sa zúčastnili na prieskume.

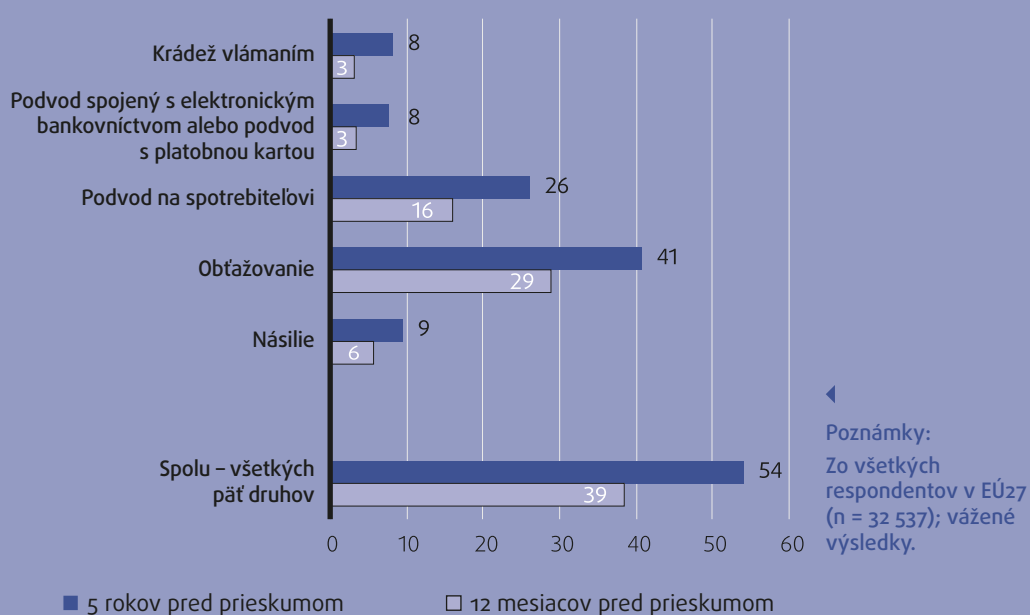
Celková miera viktimizácie v prieskume

V prieskume o základných právach respondenti odpovedali na otázky týkajúce sa ich skúseností s piatimi druhmi trestných činov: krádež vlámaním, podvod spojený s elektronickým bankovníctvom alebo podvod s platobnou kartou, podvod na spotrebiteľovi, obťažovanie a násilie. V správe sa skúmajú výsledky týkajúce sa každého z týchto piatich druhov trestných činov.

Jednému alebo viacerým z týchto trestných činov čelilo v EÚ27 počas piatich rokov pred vykonaním prieskumu celkovo 54 % ľudí a 39 % ľudí sa s nimi stretlo v priebehu dvanástich mesiacov pred prieskumom. Z bližšieho pohľadu na tieto čísla vyplýva výrazne odlišná prevalencia jednotlivých druhov trestných činov.

Pokiaľ ide o uvedené päť druhov trestných činov, najčastejšie sa ľudia stretávali s obťažovaním (41 % za päť rokov pred prieskumom), po ktorom nasledujú podvody na spotrebiteľoch (26 %). Skúsenosti s krádežou vlámaním, podvodom spojeným s elektronickým bankovníctvom alebo podvodom s platobnou kartou sú zriedkavejšie – počas piatich rokov predchádzajúcich prieskumu ich zažil menej než jeden z desiatich opýtaných. Celková prevalencia skúseností s trestnou činnosťou, a to počas piatich rokov aj počas dvanástich mesiacov pred prieskumom, je úzko spätá s početnosťou prípadov obťažovania a podvodu na spotrebiteľovi, keďže ide o najrozšírenejšie trestné činy spomedzi piatich druhov trestnej činnosti skúmaných v prieskume.

OBRÁZOK 1: SKÚSENOSTI S PIATIMI DRUHMI TRESTNEJ ČINNOSTI, NA KTORÉ BOLI ZAMERANÉ OTÁZKY PRIESKUMU, V 5-ROČNOM A 12-MESAČNOM OBDOBÍ PRED PRIESKUMOM (EÚ27, V PERCENTUÁLNO M VYJADRENÍ)

Zdroj: FRA, Prieskum o základných právach 2019, zber údajov v spolupráci so štatistickými úradmi Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, NL), Centre des technologies de l'information de l'État (CTIE, LU) a Statistics Austria (AT)

Okrem otázok týkajúcich sa uvedených piatich druhov trestných činov respondenti v prieskume o základných právach odpovedali na otázku, či ich verejný činiteľ alebo štátny zamestnanec požiadal o formu protislužby (napríklad o poskytnutie daru) alebo od nich niečo také očakával výmenou za určitú službu. V EÚ27 sa za posledných päť rokov s takýmto konaním stretli 4 % ľudí. Takéto skúsenosti sa však v jednotlivých členských štátoch EÚ výrazne líšia. Podrobnejšou analýzou výsledkov sa zaoberá **prvá správa agentúry FRA o prieskume o základných právach**.

SKÚSENOSTI S NÁSILÍM

V roku predchádzajúcim prieskumu sa viac než 22 miliónov ľudí v EÚ stretlo s fyzickým ubližovaním.

- ★ V EÚ27 čelil počas piatich rokov pred vykonaním prieskumu fyzickému ubližovaniu takmer každý desiaty človek (9 %) a 6 % ľudí sa s fyzickým ubližovaním stretlo v priebehu dvanástich mesiacov pred prieskumom. V prepočte to predstavuje viac než 22 miliónov ľudí, ktorí počas jedného roka v EÚ27 zažili fyzické ubližovanie (odhad vychádza z výsledkov prieskumu v pomere k počtu obyvateľov EÚ).
- ★ Tieto výsledky zahŕňajú skúsenosť s jedným alebo viacerými zo štyroch všeobecných prejavov fyzického ubližovania, ktorých sa týkali otázky v prieskume: prípad, keď vám dá druhá osoba facku, niečo po vás hodí, sotí vás alebo vás ťahá za vlasy; prípad, keď vás druhá osoba udrie jedenkrát päťou alebo nejakým predmetom, ktorým vám môže spôsobiť zranenie; prípad, keď vás druhá osoba kope, ťahá alebo bije; alebo prípad, keď sa vás druhá osoba snaží zadusiť alebo zaškrtiť.
- ★ Početnosť takýchto skúseností dosahuje v rámci krajín EÚ odlišné miery od 3 % do 18 % ľudí, ktorí v priebehu piatich rokov pred prieskumom zažili fyzické ubližovanie. Na tieto rozdiely medzi členskými štátmi je potrebné nazerať so zohľadnením oficiálnych štatistických údajov o trestnej činnosti zaznamenávanej políciou v jednotlivých krajinách (čo presahuje rozsah tejto správy), ako aj so zohľadnením údajov o typických črtách charakterizujúcich oznamovanie trestnej činnosti, čo je témou samostatnej kapitoly v tejto správe.
- ★ Najväčšiemu riziku fyzického ubližovania čelia mladí ľudia (vo veku 16 až 29 rokov), a to v porovnaní s ľuďmi z iných vekových skupín aj pri porovnaní zohľadňujúcim iné sociálno-demografické charakteristiky, ktoré sa v prieskume skúmajú. V priebehu piatich rokov pred prieskumom sa s fyzickým ubližovaním stretol takmer každý štvrtý človek (23 %) vo veku 16 až 29 rokov. V ostatných vekových kategóriách zažil fyzické ubližovanie v rovnakom časovom rámci každý desiaty človek alebo menej ľudí.

STANOVISKO FRA Č. 1

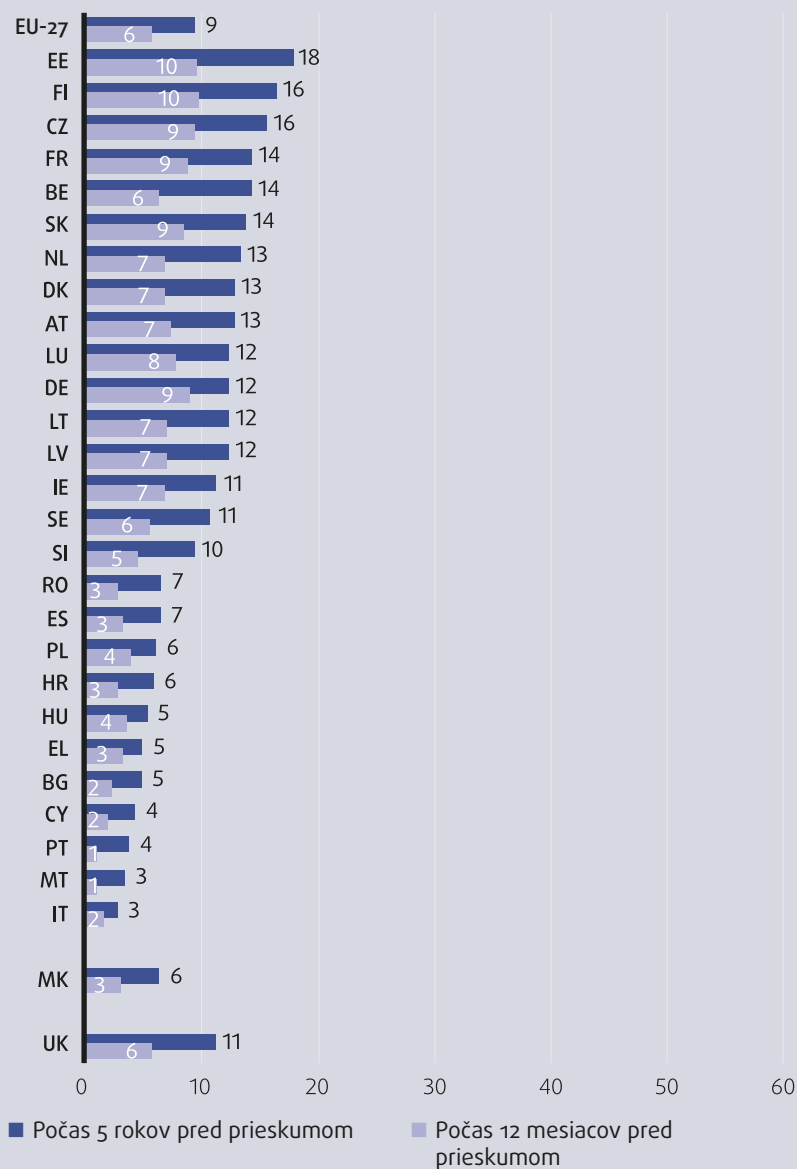
Ako vyplýva z údajov z prieskumu, fyzické ubližovanie je znepokojujúcou realitou v celej EÚ. Členské štáty by v súlade so smernicou o právach obetí mali zvýšiť svoje úsilie o zabezpečenie prístupu všetkých obetí trestných činov k spravodlivosti, a to aj tých najzraniteľnejších, poskytovaním primeraných informácií, podpory a ochrany obetiam a umožnením ich účasti na trestnom konaní.

V porovnaní s inými vekovými skupinami sa s fyzickým ubližovaním oveľa častejšie stretávajú mladí ľudia. Táto skutočnosť si vyžaduje, aby členské štáty EÚ prijali kroky na zabezpečenie informovanosti mladých ľudí o ich právach a o tom, na koho sa môžu v prípade fyzického ubližovania obrátiť. V tejto vekovej skupine môže k niektorým prípadom násillia dochádzať v školách alebo v prostredí terciárneho vzdelávania s účasťou rovesníkov obetí. Preto je v tejto súvislosti dôležité prijať cieľové opatrenia.

Členské štáty EÚ by mali vypracovať cieľové opatrenia na predchádzanie fyzickému ubližovaniu osobám so zdravotným postihnutím, osobám patriacim k etnickým menšinám a LGBTI osobám, ktoré čelia vyššej miere fyzického ubližovania – a obťažovania – než iní. Ako zdôrazňujú cieľové prieskumy agentúry FRA zamerané na osobitné skupiny, okrem fyzického ubližovania vo všeobecnosti tieto skupiny s vyššou pravdepodobnosťou čelia prípadom trestných činov z nenávisťi. To sa môže negatívne prejaviť na pociťovaní bezpečia v radoch týchto skupín.

- ★ Ďalšie skupiny, ktoré čelia fyzickému ubližovaniu vo vyššej miere, než je priemer celkového obyvateľstva, zahŕňajú ľudí, ktorí sa považujú za ľudí patriacich k etnickej menšine (22 % za päť rokov predchádzajúcich prieskumu), ľudí, ktorí sa identifikujú ako lesby, geovia, bisexuáli alebo „iné osoby“ (19 %), a osoby, ktorých v bežných činnostiach obmedzujú zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie (17 %).

OBRÁZOK 2: SKÚSENOSTI S FYZICKÝM UBLIŽOVANÍM PODĽA KRAJINY V 5-ROČNOM A 12-MESAČNOM OBDOBÍ PRED PRIESKUMOM (V PERCENTUÁLNO M VYJADRENÍ)

◀
Poznámky:
 Zo všetkých respondentov v EÚ27, Severnom Macedónsku a Spojenom kráľovstve (n = 34 948); vážené výsledky.

Zdroj: FRA, Prieskum o základných právach 2019; zber údajov v spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a Statistics Austria (AT)

Násilie predstavuje jednoznačné porušenie práv obetí, najmä ich ľudskej dôstojnosti a práva na nedotknuteľnosť (články 2 a 3 Charty základných práv Európskej únie, ďalej len „charta“). V zmysle smernice o právach obetí by mala byť obeť násilného trestného činu uznaná za osobu poškodenú páchatelom, chránená pred opakovanou viktimizáciou, mal by jej byť poskytnutý prístup k spravodlivosti a umožnená účasť na trestnom konaní. Z prieskumu vyplýva, že každý rok čelí v EÚ fyzickému ubližovaniu veľký počet ľudí. Tento záver podporuje aj prieskum agentúry FRA týkajúci sa násilia páchaného na ženách, podobne ako ďalšie prieskumy agentúry FRA zamerané na skúsenosti s násilím v skupinách, ako sú prisťahovalci a etnické menšiny či LGBTI osoby.

Ako sa uznáva v prvej stratégii EÚ v oblasti práv obetí (2020 – 2025), pre väčšinu zraniteľných obetí, napríklad pre obeť rodovo motivovaného násilia, detské obeť, obeť so zdravotným postihnutím alebo obeť trestných činov z nenávisti, je obzvlášť náročné absolvovať trestné konanie a čeliť následkom trestného činu. V tejto súvislosti sa v smernici o právach obetí vyžaduje, aby boli zavedené vhodné štruktúry zabezpečujúce poskytovanie služieb všeobecnej a špecializovanej podpory, ako aj ochranu v súlade s osobitnými potrebami obetí. V záujme identifikovania obetí s osobitnými potrebami ochrany sa v smernici od členských štátov vyžaduje, aby venovali osobitnú pozornosť prípadom násilia páchaného blízkou osobou a rodovo motivovaného násilia, sexuálneho násilia, trestných činov z nenávisti a iných trestných činov súvisiacich s osobnými vlastnosťami obeť, ako aj obetiam so zdravotným postihnutím.

V súlade s uvedeným musia mať obeť s osobitnými potrebami podľa článkov 8 a 9 smernice o právach obetí prístup k organizáciám poskytujúcim špecializovanú podporu, ktoré disponujú dostatočnými ľudskými zdrojmi a finančnými prostriedkami. V článku 18 sa takisto vyžadujú osobitné opatrenia na ochranu obetí pred rizikami sekundárnej viktimizácie (v dôsledku spôsobu, akým s nimi zaobchádza polícia, resp. toho, s akým zaobchádzaním sa stretnú v rámci systému trestného súdnicstva) a opakovanej viktimizácie (keď sú opakovane obeťou trestného činu), zastrešovania a pomsty (zo strany páchatela/páchatelov).

Práva osobitných skupín zraniteľných obetí sa zdôrazňujú aj v iných osobitných sekundárnych právnych predpisoch EÚ, napríklad v rámcovom rozhodnutí o rasizme a xenofóbii. Pokiaľ ide o detské obeť, v smernici o právach obetí sa členským štátom ukladá povinnosť zabezpečiť, aby sa hlavný zreteľ bral na najlepší záujem dieťaťa, ktorý sa posudzuje individuálne. Je nevyhnutné, aby prevládala prístup zameraný na dieťa, pri ktorom sa prihliada na vek, vyspelosť, názory, potreby a obavy dieťaťa (článok 1 ods. 2).

V článku 16 ods. 4 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím sa štáty, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru, osobitne vyzývajú, aby prijali „všetky príslušné opatrenia vrátane poskytovania podporných služieb na podporenie fyzickej, kognitívnej a psychologickéj regenerácie, rehabilitácie a sociálnej reintegrácie osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sa stali obeťami akýchkoľvek foriem vykorisťovania, násilia a zneužívania“.

Pokiaľ ide o politické nástroje, konkrétne opatrenia na boj proti rasistickým trestným činom z nenávisti a nenávisťným prejavom sa stanovujú v akčnom pláne EÚ proti rasizmu na roky 2020 – 2025, zatiaľ čo v strategickom rámci EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov na roky 2020 – 2030 sa poukazuje na problematiku trestných činov z nenávisti a nenávisťných prejavov, ktorým čelí rómske obyvateľstvo. V stratégii EÚ pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025 predstavuje zaistenie bezpečnosti lesbičiek, gejev, bisexuálnych, transrodových, intersexuálnych a queer osôb jednu zo štyroch hlavných oblastí, ktorými je potrebné sa zaoberať.

KONTEXT NÁSILIA – ZAMERANIE SA NA SKÚSENOSTI ŽIEN A MUŽOV

Ženy sa stávajú obeťou fyzického ubližovania v nepomerne väčšej miere doma, zatiaľ čo muži sa s násilím často stretávajú vo verejnom prostredí.

STANOVISKO AGENTÚRY FRA Č. 2

Členské štáty EÚ by okrem opatrení potrebných na posilnenie postavenia týchto obetí a ich povzbudenie, aby prípady trestnej činnosti oznamovali (pozri [stanovisko č. 5](#)), mali zvážiť zavedenie osobitných opatrení na zabezpečenie cielenej podpory pre obeť násilia v prostredí domova. Je to potrebné na zabezpečenie toho, aby práva zaručené smernicou o právach obetí boli v praxi účinné pre osoby (v nepomernej miere ženy), ktoré sú vystavené domácemu násiliu páchanému rodinným príslušníkom alebo inou blízkou osobou a ktoré majú preto ťažkosti získať podporu, aby prelomili bludný kruh násilia, a prístup k spravodlivosti. Môže to zahŕňať odbornú prípravu a osobitné usmernenia pre odborníkov, ktorí prichádzajú do kontaktu s obeťami (ako sú zdravotnícki pracovníci alebo pedagógovia), zamerané na spôsob, ako odhaliť, že dochádza k domácemu násiliu, a ako tento problém primerane riešiť. V tejto súvislosti sa vyzýva aj Európska komisia, aby využila odborné znalosti a potenciál nedávno zriadenej platformy pre práva obetí.

EÚ a všetky členské štáty EÚ, ktoré tak zatiaľ neurobili, sa vyzývajú na ratifikáciu Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor). Inštitúcie EÚ a členské štáty sa zároveň vyzývajú, aby pri skúmaní nedostatkov v existujúcich právnych predpisoch, ako aj pri hľadaní spôsobov účinnejšieho riešenia rodovo motivovaného násilia prostredníctvom prijatia aktuálnych právnych predpisov a politiky vychádzali z údajov z prieskumu o základných právach a z predchádzajúceho prieskumu agentúry FRA o násilí páchanom na ženách – v súlade s akčným plánom Komisie stanoveným v stratégii EÚ v oblasti práv obetí a v stratégii EÚ pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025.

★ K prípadom fyzického ubližovania páchaného na mužoch (s vylúčením osobitne sexuálneho násilia) najčastejšie dochádzalo vo verejnom prostredí (39 %), napríklad na ulici, v parku alebo na iných verejných miestach. K prípadom fyzického ubližovania páchaného na ženách (opäť s vylúčením osobitne sexuálneho násilia) najčastejšie dochádzalo v prostredí domova (37 %).

★ V prípade mužov bol páchatelom najčastejšie niekto, koho obeť nepoznala (42 %). Naproti tomu v prípade fyzického ubližovania páchaného na ženách bol najčastejšie páchatelom rodinný príslušník alebo iná blízka osoba.

Tieto výsledky prieskumu je potrebné vykladať aj so zreteľom na predchádzajúce zistenia prieskumu agentúry FRA o násilí páchanom na ženách, v ktorom sa podrobnejšie skúmali skúsenosti žien s prípadmi násilia vrátane násilia zo strany intímneho partnera a sexuálneho násilia, ktorým v nepomerne väčšej miere čelia ženy.

★ Vo väčšine prípadov fyzického ubližovania bol páchatelom muž alebo skupina mužov. Bolo to tak v 72 % prípadov fyzického ubližovania páchaného na mužoch a v 60 % prípadov násilia páchaného na ženách.

Na otázku, či niektorý z prípadov násilia súvisel s násilím sexuálneho charakteru, odpovedalo kladne viac žien (13 %) než mužov (10 %). Na tomto mieste je dôležité poznamenať, že podľa údajov obeť fyzického ubližovania čelia rôznym psychickým následkom a zraneniam častejšie vtedy, keď tieto trestné činy zahŕňajú sexuálne násilie. Celkovo 51 % mužov v porovnaní s 30 % žien uvádza, že posledný prípad fyzického ubližovania, ktorý zažili (ktorý nemal sexuálny charakter), im nespôsobil žiadne psychické následky. Naopak, 34 % žien v porovnaní s 9 % mužov tvrdí, že v dôsledku fyzického ubližovania, ktoré nieslo aj prvky sexuálneho charakteru, trpeli štyrmi alebo viacerými druhmi psychických následkov.

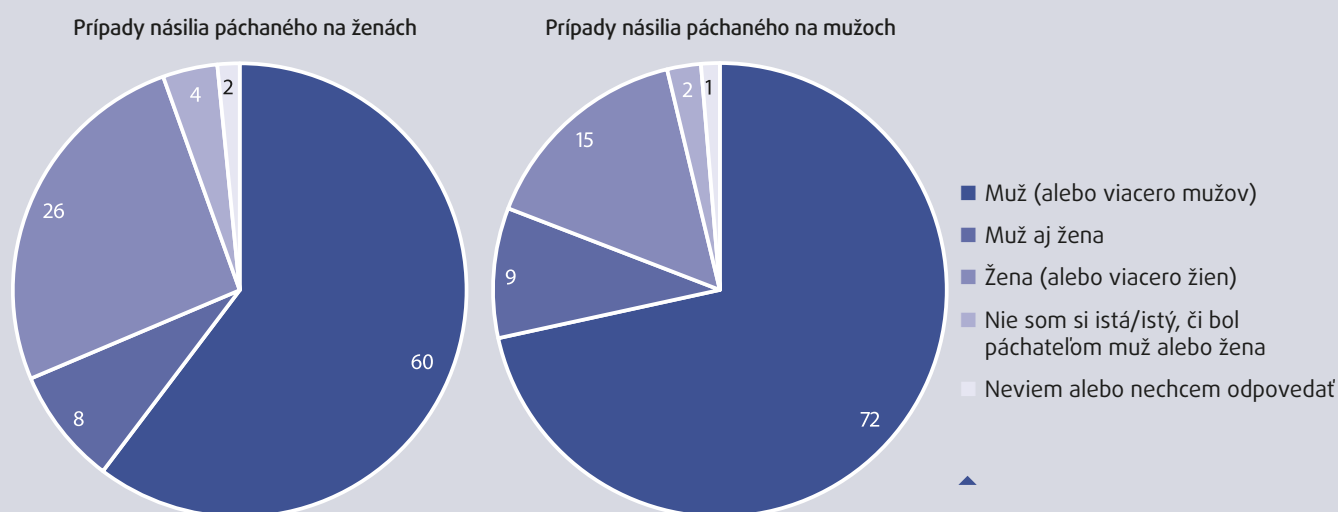
Výsledky prieskumu poukazujú na kľúčové rozdiely medzi spôsobom, akým ženy a muži prežívajú násilie. Tieto rozdiely sa výrazne prejavujú na vplyve trestného činu na obeť a sú významné aj z hľadiska prístupu obeť k spravodlivosti. Keď k násiliu dochádza vo verejnom prostredí, je bežnejšie, že sa v okolí pohybujú iní ľudia, ktorí môžu zasiahnuť alebo môžu vystupovať ako svedkovia, zatiaľ čo v prípade domáceho násillia to tak často nie je. Znamená to, že ženy a muži sa v priemere dostávajú do rozdielneho postavenia, keď sa stanú obeť násillia, pokiaľ ide o vyhľadanie pomoci, oznamovanie prípadov násillia polícii alebo možnosť predložiť prípad na vyšetrovanie súdu.

Práve v tejto súvislosti sa v stratégii EÚ v oblasti práv obeť na roky 2020 – 2025 upriamuje osobitná pozornosť na opatrenia potrebné na uspokojenie osobitných potrieb obeť rodovo motivovaného násillia. Opisujú sa v nej opatrenia zamerané na posilnenie práv tejto skupiny obeť, a to aj posilnením ich fyzickej ochrany, zriadením siete EÚ na predchádzanie rodovo motivovanému násilliu a domácejmu násilliu, ako aj poskytovaním finančných prostriedkov EÚ. Platforma pre práva obeť združuje všetky orgány na úrovni EÚ zaoberajúce sa právami obeť. Zámerom Komisie je prostredníctvom tejto platformy takisto uľahčiť nepretržitú výmenu najlepších postupov a vzájomné obohacovanie medzi stratégiou EÚ v oblasti práv obeť a napríklad stratégiou EÚ pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025.

EÚ by so zreteľom na skutočnosť, že páchatelmi násillia sú nepomerne častejšie muži, a v súlade s článkom 84 Zmluvy o fungovaní Európskej únie mala presadzovať a podporovať kroky členských štátov v oblasti predchádzania trestnej činnosti. Cieľom takýchto krokov by bolo zaviesť opatrenia na vzdelávanie chlapcov a mladých mužov spôsobom, ktorý im umožní riešiť konflikty bez násillia alebo hrubého správania a správať sa k dievčatám a ženám – ako aj k iným chlapcom a mužom – s úctou, vychádzajúc z príslušných hodnôt v oblasti ľudských práv vrátane ľudskej dôstojnosti, rovnosti a nediskriminácie.

Členské štáty sa nabádajú, aby zaviedli také trestné sankcie, ktoré by umožňovali rehabilitovať páchatelov trestných činov z radov mužov a podporovali ich v tom, aby sa stali zodpovednými a ohľaduplnými. Mohlo by to zahŕňať vzdelávanie zamerané na potlačanie násillia, v rámci ktorého by sa náležitý priestor venoval rodovým úlohám a stereotypom v súvislosti s agresivitou mužov. Členské štáty, ktoré tak ešte neurobili, sa nabádajú, aby s cieľom znížiť mieru opakovanej viktimizácie v súlade s článkom 18 smernice o právach obeť zvažili zaviesť ako formu trestnej sankcie vzdelávacie kurzy zohľadňujúce rodové hľadisko a zamerané na boj proti násilliu.

OBRAZOK 3: POHLAVIE PÁCHATEĽOV V PRÍPADOCH NÁSILLIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH A MUŽOCH (EÚ27, V PERCENTUÁLNO M VYJADRENÍ)

Zdroj: FRA, Prieskum o základných právach 2019; zber údajov v spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a Statistics Austria (AT)

Poznámky:
Z respondentov v EÚ27, ktorí v prieskume uviedli posledný prípad násillia, s ktorým sa stretli (n = 3 230; ženy, n = 1 573, muži, n = 1 657); vážené výsledky.

V súlade s článkami 8 a 9 smernice o právach obetí musí byť ženám, ktoré sú vystavené domácemu násiliu páchanému rodinným príslušníkom alebo príbuzným a ktoré majú preto ťažkosti získať podporu, aby prelomili bludný kruh násilia, a prístup k spravodlivosti, dostupná pomoc organizácií poskytujúcich špecializovanú podporu, ktoré disponujú dostatočnými ľudskými zdrojmi a finančnými prostriedkami. V článku 18 sa takisto vyžadujú osobitné opatrenia na ochranu týchto obetí pred rizikami sekundárnej viktimizácie, opakovanej viktimizácie, zastrášovania a pomsty.

Keďže výsledky prieskumu poukazujú na rodové aspekty pri posudzovaní násilia, ktoré ženy a muži prežívajú odlišne, tieto

zistenia možno vykladať aj s ohľadom na konkrétne dokumenty zaoberajúce sa ľudskými právami, v ktorých sa zdôrazňuje potreba vzdelávania zohľadňujúceho rodové hľadisko. Podľa článku 10 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien sú napríklad všetky zmluvné štáty dohovoru povinné zabezpečiť, aby sa v oblasti vzdelávania odstránili všetky stereotypné koncepcie týkajúce sa úloh mužov a žien, a v článku 14 Istanbulského dohovoru sa zdôrazňuje význam vzdelávania, ktoré podporuje rovnosť medzi ženami a mužmi, nestereotypné rodové úlohy, vzájomný rešpekt a nenásilné riešenie konfliktov v medziľudských vzťahoch.

V skutočnosti predstavuje Istanbulský dohovor Rady Európy doteraz najkomplexnejší medzinárodný nástroj na boj proti násiliu páchanému na ženách. Stanovujú sa v ňom opatrenia, ktoré majú zásadný význam v boji proti násiliu medzi partnermi, ako je cielená trestnoprávna ochrana proti násiliu zo strany partnera, účinný systém ochranných príkazov a organizácie poskytujúce špecializovanú podporu, ktorých pomoc je dostupná všetkým ženám čeliacim násiliu zo strany partnera alebo bývalého partnera. V čase vypracovania tejto správy ratifikovalo Istanbulský dohovor 21 členských štátov EÚ a šesť členských štátov ho podpísalo, ale zatiaľ neratifikovalo¹. Dohovor podpísala aj EÚ, ale na ratifikáciu sa ešte čaká.

V súlade so stratégiou EÚ v oblasti práv obetí by členské štáty mali vypracovať národné stratégie v oblasti práv obetí, ktorými zabezpečia koordinovaný a horizontálny prístup k právam obetí, a to aj prostredníctvom začlenenia práv obetí do politik, ako je vzdelávanie.

¹ K januáru 2021 ratifikovali Istanbulský dohovor tieto členské štáty EÚ: Belgicko, Cyprus, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Luxembursko, Malta, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko a Taliansko. Okrem toho spomedzi krajín, na ktoré sa vzťahoval prieskum o základných právach, dohovor ratifikovalo aj Severné Macedónsko. Dohovor podpísali, no zatiaľ neratifikovali tieto členské štáty EÚ: Bulharsko, Česko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko a Slovensko. Dohovor podpísalo aj Spojené kráľovstvo, ktoré ho ešte musí ratifikovať.

SKÚSENOSTI S OBŤAŽOVANÍM

V roku predchádzajúcim prieskumu sa v EÚ stretlo s rôznymi formami obťažovania viac než 110 miliónov ľudí.

- ★ Počas piatich rokov pred prieskumom zažili v EÚ27 obťažovanie dvaja z piatich ľudí (41 %) – od urážlivých a výhražných vyjadrení pri osobnom kontakte až po urážlivé a výhražné gestá a správy posielané cez internet a prostredníctvom sociálnych médií. Počas dvanástich mesiacov pred prieskumom sa s obťažovaním stretlo 29 % ľudí. V prepočte to predstavuje viac než 110 miliónov ľudí v EÚ27, ktorí počas jedného roka zažili obťažovanie (odhad vychádza z výsledkov prieskumu v pomere k počtu obyvateľov EÚ).
- ★ Miera skúseností s obťažovaním sa pohybuje od 46 % do 9 % v závislosti od krajiny (v období dvanástich mesiacov pred prieskumom).
- ★ Najčastejšou formou obťažovania, s ktorou sa ľudia v EÚ stretávajú, sú urážlivé alebo výhražné vyjadrenia pri osobnom kontakte – takúto formu obťažovania v priebehu piatich rokov pred prieskumom zažilo 32 % ľudí.
- ★ Celkovo 14 % ľudí v EÚ čelilo počas piatich rokov predchádzajúcich prieskumu kybernetické obťažovanie. Obeti môžu byť napríklad adresované urážlivé či výhražné e-maily alebo textové správy alebo môže obeť zistiť, že takéto urážlivé alebo výhražné vyjadrenia o nej niekto šíri na internete.
- ★ S obťažovaním sa za päť rokov predchádzajúcich prieskumu stretli traja z piatich ľudí (61 %) vo vekovej skupine 16 – 29 rokov. Kybernetickému obťažovaniu čelilo v rovnakej vekovej skupine a v rovnakom časovom rámci celkovo 27 % ľudí. Ide o najvyššie počty v rámci všetkých vekových skupín, pričom s narastajúcim vekom sa miera skúseností s obťažovaním znižuje.
- ★ Pri porovnaní medzi ženami a mužmi je prevalencia obťažovania síce podobná, ale na druhej strane 18 % žien v porovnaní so 6 % mužov uviedlo, že prípad obťažovania, s ktorým sa naposledy stretli, mal sexuálny charakter.
- ★ Zatiaľ čo priemerná miera obťažovania je 41 % (za päťročné obdobie), po rozčlenení údajov podľa konkrétnych sociálno-demografických skupín výsledky poukazujú na vyššie miery (za rovnaké obdobie): 57 % u ľudí, ktorí sa identifikujú ako lesby, gejovia, bisexuáli alebo „iné osoby“, 54 % v prípade ľudí, ktorí nemajú štátnu príslušnosť krajiny, v ktorej žijú, 51 % u ľudí, ktorí sa narodili v inom štáte EÚ; 49 % u tých, ktorí sa narodili mimo EÚ; a 50 % v prípade osôb so zdravotným postihnutím (pre ktoré je z dôvodu zdravotných problémov alebo zdravotného postihnutia ťažké vykonávať bežné činnosti).

ŠTANOVISKO AGENTÚRY FRA Č. 3

Vzhľadom na rozšírenosť obťažovania by EÚ mala zvážiť preskúmanie existujúcich legislatívnych a politických reakcií na obťažovanie vrátane sexuálneho obťažovania a všetkých možných prostredí, v ktorých k obťažovaniu dochádza (aj na internete), čo zahŕňa aj obťažovanie mimo pracoviska a oblasti vzdelávania.

Keďže obťažovanie – najmä kybernetické – v neúmerne veľkej miere vplyva na mladých ľudí, členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby jeho obeť mali prístup k jednoduchým a účinným metódam oznamovania prípadov obťažovania a mohli ich nechať vyšetriť. EÚ môže členské štáty v tejto súvislosti podporiť tak, že im pomôže zaistiť, napríklad prostredníctvom budúceho aktu o digitálnych službách, zavedenie harmonizovaných pravidiel boja proti nezákonnému online obsahu – vrátane podnecovania do násillia, nenávisti a diskriminácie.

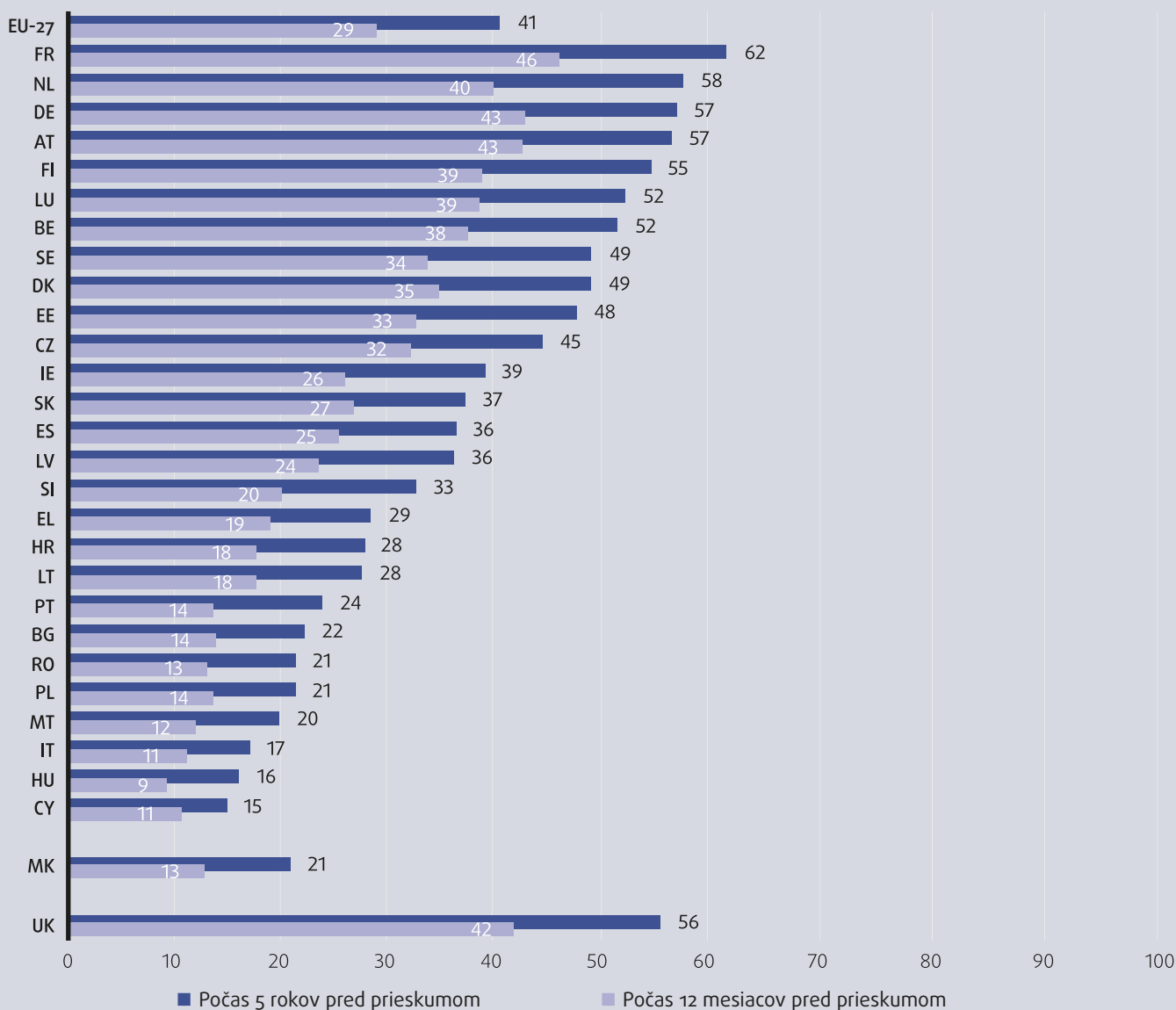
Vzhľadom na dôkazy prezentované v tejto správe a niekoľkých ďalších správach agentúry FRA o vplyve obťažovania motivovaného nenávistou na rôzne skupiny v spoločnosti by členské štáty EÚ mali zabezpečiť, aby v plnej miere uplatňovali ochranu poskytovanú smernicou EÚ o právach obetí, podľa ktorej sa so všetkými obeťami trestných činov zaobchádza rovnako, bez ohľadu na osobnú charakteristiku, ktorá je spúšťačom obťažovania zo strany páchatel'ov. Bolo by to v súlade so zásadou nediskriminácie, podľa ktorej by sa trestnoprávne opatrenia mali vzťahovať rovnako na všetky dôvody diskriminácie obsiahnuté v článku 21 Charty základných práv Európskej únie. Zároveň by to bolo v súlade s plánmi Komisie predložiť návrh na doplnenie zoznamu tzv. európskych trestných činov o všetky formy trestných činov z nenávisti a nenávistných prejavov.

- ★ Pri obťažovaní, ktoré nemá sexuálny charakter, je páchatelom často niekto, koho obeť nepozná (52 % prípadov, s ktorými sa stretli ženy, a 59 % prípadov, s ktorými sa stretli muži). Ženy sú však s väčšou pravdepodobnosťou než muži terčom obťažovania s prvkami sexuálneho charakteru zo strany páchatela, ktorého obeť nepozná: v 72 % prípadov sa obťažovania sexuálneho charakteru páchaného na ženách dopustila osoba, ktorú obeť nepoznala, pričom u mužov to bolo 40 %. Okrem toho 57 % žien uvádza, že k obťažovaniu s prvkami sexuálneho charakteru došlo na verejnosti – na ulici, v parku alebo na inom verejnom mieste – v porovnaní s 30 % prípadov sexuálneho obťažovania, s ktorými sa stretli muži.
- ★ Pokiaľ ide o prípady obťažovania, ktoré nemali sexuálny charakter, 77 % mužov a 58 % žien uvádza, že páchatelom bol muž (alebo skupina mužov).

Poznámky:

Zo všetkých respondentov v EÚ27, Severnom Macedónsku a Spojenom kráľovstve (n = 34 948); vážené výsledky.

OBRÁZOK 4: SKÚSENOSTI S OBŤAŽOVANÍM PODĽA KRAJINY V 5-ROČNOM A 12-MESAČNOM OBDOBÍ PRED PRIESKUMOM (V PERCENTUÁLNO M VYJADRENÍ)

Zdroj: FRA, Prieskum o základných právach 2019; zber údajov v spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a Statistics Austria (AT)

Z prieskumu vyplýva, že mnohí ľudia v EÚ sú vystavení rôznym formám obťažovania, ale po rozdelení celkovej populácie do konkrétnych skupín existujú značné rozdiely.

Predovšetkým mladí ľudia čelia obťažovaniu v oveľa vyššej miere než staršie osoby, a to aj vrátane prípadov kybernetického obťažovania. EÚ v tomto smere už prijala jedno opatrenie: v zmenenej smernici o audiovizuálnych mediálnych službách z roku 2018 sa stanovuje lepšia ochrana morálneho vývinu maloletých. Európska komisia okrem toho oznámila svoj zámer predložiť návrh balíka aktu o digitálnych službách s cieľom modernizovať právny rámec stanovený v smernici o elektronickom obchode (smernica 2000/31/ES). Popri iných témach by balík aktu o digitálnych službách zahŕňal pravidlá týkajúce sa zaobchádzania s nezákonným online obsahom (napríklad nezákonné podnecovanie do násillia, nenávisti alebo diskriminácie z akýchkoľvek dôvodov, na ktoré sa vzťahuje ochrana, ako sú rasa, etnický pôvod, pohlavie alebo sexuálna orientácia). Rada Európskej únie vo svojom uznesení o stratégii EÚ pre mládež na roky 2019 – 2027 konštatuje, že je potrebné zabezpečiť, aby mladí ľudia mali možnosť rozpoznať a oznamovať nenávistné prejavy a diskrimináciu v online prostredí aj mimo internetu².

Ľudia s vážnymi zdravotnými problémami alebo so zdravotným postihnutím, ľudia narodení mimo svojej krajiny alebo ľudia patriaci k etnickým menšinám a LGBTI osoby sú zase skupiny, ktoré bývajú obeťami obťažovania vo vyššej miere, než je priemer. Podľa všetkého to môže byť čiastočne spôsobené tým, že tieto skupiny sú vystavené obťažovaniu motivovanému nenávistou. V tejto súvislosti sa v rámcovom rozhodnutí o rasizme a xenofóbii z roku 2008 čiastočne uznáva potreba chrániť skupiny osôb alebo člena takejto skupiny – vymedzenej na základe rasy, farby pleti, náboženského vyznania, pôvodu, prípadne národného alebo etnického pôvodu – pred podnecovaním do násillia a nenávisti. Iné skupiny, ktoré sú podľa údajov z prieskumu vystavené vysokej miere obťažovania, ako sú ľudia s vážnymi zdravotnými problémami alebo so zdravotným postihnutím a LGBTI osoby, však na

základe právnych predpisov EÚ nepoživajú rovnakú úroveň ochrany pred možnými trestnými činmi motivovanými nenávistou. V ustanovení týkajúcom sa obetí, „voči ktorým bol spáchaný trestný čin, ktorého motívom bola zaujatosť alebo diskriminácia“ (článok 22 ods. 3), obsiahnutom v smernici o právach obetí sa táto skutočnosť určitým spôsobom rieši, keďže sa ním všetky obeť trestných činov z nenávisti stavajú na rovnakú úroveň bez ohľadu na charakteristiku, ktorá je spúšťačom obťažovania zo strany páchatel'ov.

Komisia vo svojom ročnom pracovnom programe na rok 2021 avizovala ďalší legislatívny vývoj na úrovni EÚ v tejto oblasti. Pôjde o novú iniciatívu zameranú na rozšírenie zoznamu trestných činov EÚ o všetky formy trestných činov z nenávisti a nenávistných prejavov, či už z dôvodu rasy, náboženského vyznania, pohlavia, sexuálnej orientácie, alebo z iných dôvodov.

Pri obťažovaní hrá významnú úlohu rodový aspekt. Ako vyplýva z údajov, terčom obťažovania sexuálneho charakteru zo strany osôb, ktoré obeť nepozná, sa v nepomerne väčšej miere stávajú ženy, páchatelmi sú prevažne muži a k týmto prípadom často dochádza vo verejnom prostredí. V súčasnom rozsahu pôsobnosti právnych predpisov EÚ o rodovej rovnosti sa uznávanie obťažovania – a jeho rodovo podmienených charakteristík – obmedzuje na oblasti pracovného trhu a ponuky tovaru a služieb³. V odôvodnení 17 smernice o právach obetí sa sexuálne obťažovanie označuje za druh rodovo motivovaného násillia, teda za formu diskriminácie a porušenie základných slobôd obeť, a na základe toho sa v smernici stanovuje ochrana obetí sexuálneho obťažovania.

² Rada Európskej únie (2018), **Uznesenie Rady Európskej únie a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, o rámci pre európsku spoluprácu v oblasti mládeže: stratégia Európskej únie pre mládež na roky 2019 – 2027 (2018/C 456/01), (Ú. v. EÚ C 456).**

³ **Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES z 5. júla 2006 o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (prepracované znenie); smernica Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu; smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/41/EÚ zo 7. júla 2010 o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi vykonávajúcimi činnosť ako samostatne zárobkovo činné osoby a o zrušení smernice Rady 86/613/EHS.**

SKÚSENOSTI S VYBRATÝMI TRESTNÝMI ČINMI PROTI MAJETKU A PODVODMI

V roku predchádzajúcom prieskumu sa každý šiesty človek (16 %) v EÚ stretol s podvodom na spotrebiteľovi.

STANOVISKO AGENTÚRY FRA Č. 4

EÚ a členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa naďalej venovala pozornosť trestným činom proti majetku, a to aj cezhraničnej trestnej činnosti, prostredníctvom rôznych sietí na úrovni EÚ vrátane siete EÚ na predchádzanie trestnej činnosti. V tejto súvislosti by mali zvážiť aj vedenie kampaní na zvýšenie informovanosti a vyvinúť nástroje na predchádzanie trestným činom proti majetku vrátane krádeží vlámaním, ako aj na predchádzanie podvodom spojeným s elektronickým bankovníctvom a podvodom s platobnou kartou.

Členské štáty by mali zabezpečiť, aby v praxi účinne vykonávali existujúce právne predpisy EÚ v tejto oblasti, a to aj v oblasti boja proti podvodom, ako aj právne predpisy na ochranu spotrebiteľa. Pri smerovaní svojho úsilia by mohli využiť výsledky prieskumu. Členské štáty EÚ by napríklad mohli zvážiť zriadenie alebo posilnenie existujúcich špecializovaných tímov, ktoré by vykonávali účinné vyšetrovanie prípadov online podvodov, pričom by sa zabezpečilo, aby obeť online trestných činov mohli takéto prípady ľahko oznámiť. V súvislosti s (online) podvodmi na spotrebiteľoch by v súlade s novým programom pre spotrebiteľov na roky 2020 – 2025 mali zvážiť aj opatrenia na zosúladienie ochrany spotrebiteľa s dnešnou realitou, ktorú charakterizuje najmä jednoduchosť vykonávania cezhraničných a online transakcií.

Vnútroštátne orgány zodpovedné za vykonávanie a monitorovanie Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím by v záujme riešenia problémov niektorých najzraniteľnejších skupín v spoločnosti mali brať osobitný zreteľ na skutočnosť, že krádežiam vlámaním, podvodom spojeným s elektronickým bankovníctvom, podvodom s platobnou kartou a podvodom na spotrebiteľoch čelia vo vyššej miere osoby, ktoré sú obmedzené vo svojich bežných činnostiach (pre zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie).

Krádež vlámaním

- ★ Celkovo 8 % ľudí v EÚ27 sa počas piatich rokov predchádzajúcich prieskumu stalo obeťou krádeže vlámaním do ich domu alebo inej nehnuteľnosti. Počas dvanástich mesiacov pred prieskumom sa s krádežou vlámaním stretli 3 % ľudí.
- ★ Skúsenosti s krádežou vlámaním (v priebehu piatich rokov predchádzajúcich prieskumu) sa rôznia na úrovni od 14 % do 2 % v závislosti od krajiny.
- ★ Určité skupiny spoločnosti čelia vyššej miere krádeží vlámaním než iné. Patria medzi ne ľudia, ktorí sú obmedzení vo svojich bežných činnostiach (pre zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie), a osoby, ktoré sa identifikujú ako osoby patriace k etnickej menšine. Rozdiely v pohlaví, vo veku, vzdelaní, v tom, či osoba žije v meste alebo na vidieku, a v schopnosti vyjsť s peniazmi sa neprejavujú v rozdielnych mierach skúseností s krádežou vlámaním počas piatich rokov pred prieskumom.

Podvod

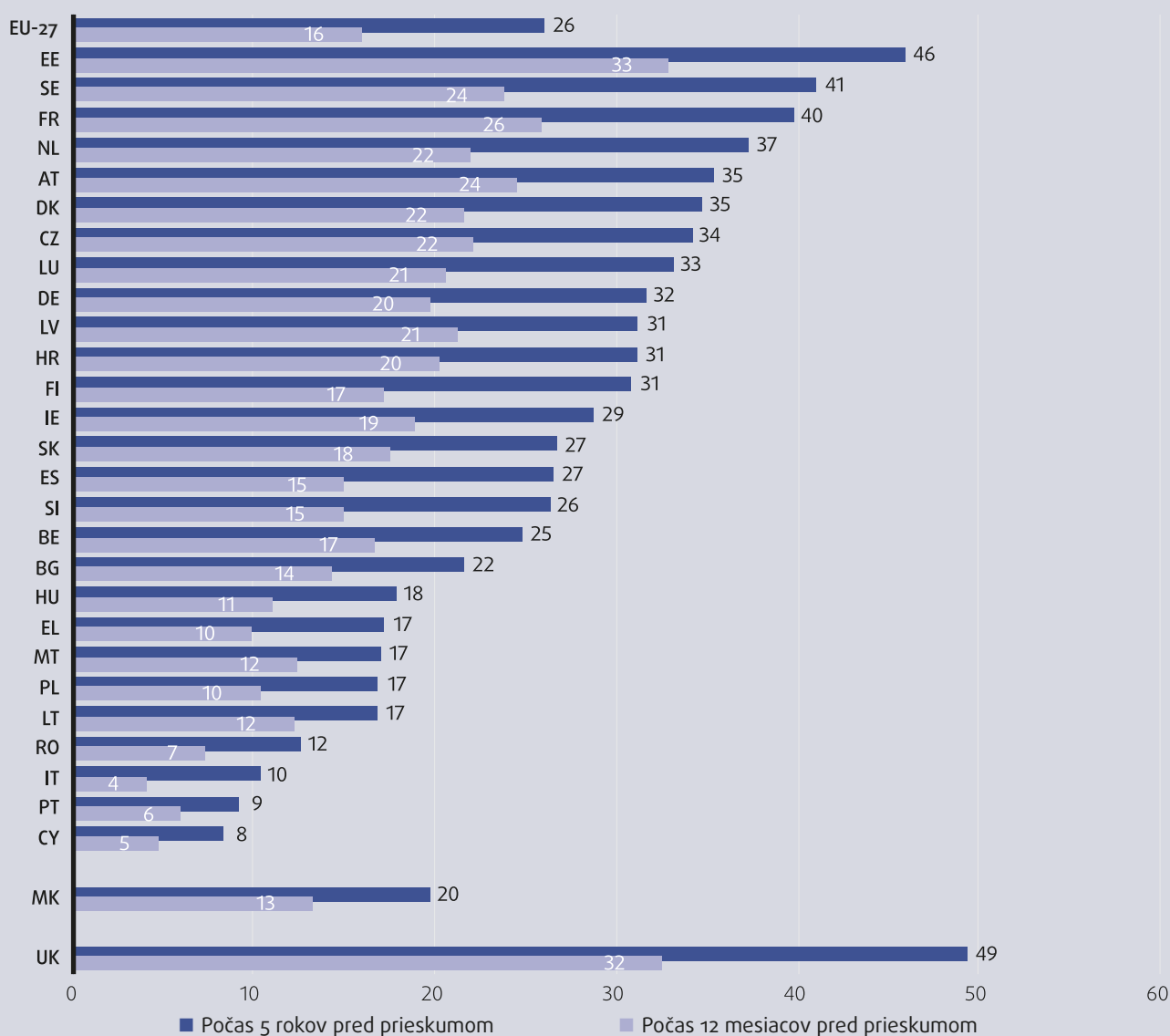
- ★ Počas piatich rokov predchádzajúcich prieskumu sa terčom podvodu spojeného s elektronickým bankovníctvom alebo podvodu s platobnou kartou (teda podvodu spojeného s kreditnou alebo debetnou kartou) v EÚ27 stalo 8 % ľudí. Počas dvanástich mesiacov pred prieskumom sa s podvodom spojeným s elektronickým bankovníctvom alebo podvodom s platobnou kartou stretli 3 % ľudí.
- ★ Skúsenosti s podvodmi spojenými s elektronickým bankovníctvom alebo podvodmi s platobnou kartou dosahujú mieru od 19 % do 1 % v závislosti od krajiny. Možno to čiastočne vysvetliť mierou vykonávania online transakcií v jednotlivých členských štátoch.
- ★ Z hľadiska väčšiny skúmaných sociálno-demografických charakteristík miera skúseností s podvodmi spojenými s elektronickým bankovníctvom a podvodmi s platobnou kartou výrazne nekolíše. Počas piatich rokov pred prieskumom sa však s podvodom spojeným s elektronickým bankovníctvom alebo podvodom s platobnou kartou stretlo 14 % ľudí čeliacich obmedzeniam vo svojich bežných činnostiach (pre zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie) v porovnaní so 6 % ľudí, ktorí takýmito obmedzeniami netrpia.
- ★ Počas piatich rokov predchádzajúcich prieskumu sa v EÚ27 s podvodom na spotrebiteľovi stretol každý štvrtý človek (26 %). Patrí sem podvádzanie alebo zavádzanie, pokiaľ ide o kvantitu, kvalitu, cenu alebo dodanie zakúpeného tovaru, výrobkov alebo služieb. Počas dvanástich mesiacov pred prieskumom sa s podvodom na spotrebiteľovi stretlo 16 % ľudí.
- ★ Skúsenosti s podvodmi na spotrebiteľoch (v priebehu piatich rokov pred prieskumom) dosahujú mieru od 46 % do 8 % v závislosti od krajiny.

- ★ Pokiaľ ide o skúmané sociálno-demografické skupiny, s podvodmi na spotrebiteľoch sa vo väčšej miere stretávajú mladí ľudia a osoby s vysokým stupňom vzdelania než staršie vekové skupiny a osoby s nižším stupňom vzdelania. Môže to byť odzrkadlením miery vystavenia riziku – online nakupuje 81 % používateľov internetu vo veku 16 až 29 rokov, zatiaľ čo z radov používateľov internetu starších ako 65 rokov tak v EÚ27 robí 56 %. Ďalším súvisiacim dôvodom je aj vyššia informovanosť o probléme podvodov.
- ★ Ľudia, ktorí sú obmedzení vo svojich bežných činnostiach (pre zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie), sa stávajú obeťami podvodov na spotrebiteľoch vo väčšej miere (36 % za päť rokov predchádzajúcich prieskumu) než ľudia, ktorí takýmito obmedzeniami netrpia (23 %). Vyšší počet prípadov súvisí aj s príslušnosťou k etnickej menšine (37 %) a s identifikovaním sa ako lesba, gej, bisexuál alebo „iná osoba“ (nie heterosexuál) (35 %).
- ★ Dvaja z piatich ľudí (41 %), ktorí si zakúpili tovar alebo služby online, telefonicky alebo poštou, pri opise posledného podvodu na spotrebiteľovi, s ktorým sa stretli, uvádzajú, že si tovar alebo služby objednali zo zahraničia. V niektorých členských štátoch EÚ bola miera cezhraničných nákupov oveľa vyššia: 94 % v Luxembursku a 87 % na Malte.

Poznámky:

Zo všetkých respondentov v EÚ27, Severnom Macedónsku a Spojenom kráľovstve (n = 34 948); vážené výsledky.

OBRÁZOK 5: SKÚSENOSTI S PODVODMI NA SPOTREBITEĽOCH PODĽA KRAJINY V 5-ROČNOM A 12-MESAČNOM OBDOBÍ PRED PRIESKUMOM (V PERCENTUÁLNO M VYJADRENÍ)

Zdroj: FRA, Prieskum o základných právach 2019; zber údajov v spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a Statistics Austria (AT)

Keď sa niekto stane obeťou krádeže vlámaním do vlastného domu alebo inej nehnuteľnosti, môže stratiť pocit bezpečia a obávať sa, že sa to môže stať znova. Tento trestný čin má aj ekonomické dôsledky ako strata majetku a škody na nehnuteľnosti, ktoré musia ľudia riešiť rôznymi spôsobmi v závislosti od svojich finančných možností a poistného krytia. Krádež vlámaním predstavuje porušenie vlastníckeho práva (článok 17 charty), práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života (článok 7) a práva na ľudskú dôstojnosť (článok 1). Obete majú preto nárok využiť v reakcii na svoju viktimizáciu trestnoprávne prostriedky, ktoré slúžia ako účinný prostriedok nápravy v súlade s článkom 47 charty a so smernicou o právach obetí.

Podobný podiel ľudí v EÚ má skúsenosti so zneužitím svojho online bankového účtu alebo platobných kariet. Z hľadiska skúseností s viktimizáciou to poukazuje na rovnocenný význam online podvodov. Výsledky prieskumu týkajúce sa podvodov spojených s elektronickým bankovníctvom a podvodov s platobnou kartou sú pre členské štáty EÚ relevantné so zreteľom na vykonávanie opatrení podľa smernice o boji proti podvodom s bezhotovostnými platobnými prostriedkami a proti ich falšovaniu a pozmeňovaniu [smernica (EÚ) 2019/713], ktorú majú členské štáty začleniť do svojich vnútroštátnych právnych predpisov do 31. mája 2021. Vyššia miera podvodov spojených s elektronickým bankovníctvom a podvodov s platobnou kartou, ktorých obeťami sa stávajú ľudia čelia obmedzeniam vo svojich bežných činnostiach (pre zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie), vzbudzujú obavy v súvislosti s vykorisťovaním niektorých najzraniteľnejších osôb v spoločnosti. Táto otázka je spojená s článkom 16 (Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním) Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím.

V článku 38 charty a v príslušných sekundárnych právnych predpisoch EÚ (napríklad v smernici o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu) sa zabezpečuje vo všeobecnosti vysoká úroveň ochrany spotrebiteľa. Napriek tomu každý štvrtý človek (26 %) v EÚ27 sa v priebehu piatich rokov predchádzajúcich prieskumu stretol s podvodom na spotrebiteľa, t. j. cítil sa podvedený alebo zavádzaný, pokiaľ ide o kvantitu, kvalitu, cenu alebo dodanie zakúpeného tovaru, výrobkov alebo služieb. Nejde vždy o trestnú činnosť, ale v konečnom dôsledku sa zákazník domnieva, že jeho očakávania týkajúce sa výrobku alebo služby, za ktoré zaplatil, neboli splnené. V súvislosti s prípadmi, keď takéto konanie zodpovedá trestnej činnosti, sa v smernici o právach obetí stanovujú práva obetí podvodov na spotrebiteľoch na primeranú ochranu, podporu a prístup k spravodlivosti, podobne ako je zabezpečené pre obeť iných trestných činov.

Je potrebné uviesť, že výsledky poukazujú aj na vysoký objem cezhraničných transakcií, pri ktorých sa tovar alebo služby nakupujú online, telefonicky alebo poštou. Zdôrazňuje to potrebu opatrení na ochranu spotrebiteľa, ktoré sú v týchto prípadoch účinné. Podobne ako pri podvodoch spojených s elektronickým bankovníctvom a podvodoch s platobnou kartou sa s podvodmi na spotrebiteľoch vo väčšej miere stretávajú osoby, ktoré sú obmedzené vo svojich bežných činnostiach (pre zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie), a v súlade s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím preto potrebujú osobitnú ochranu a podporu v prístupe k spravodlivosti.

Potreba posilniť ochranu práv spotrebiteľov, a to aj prostredníctvom posilnenia ich postavenia, ako aj účinnejšieho presadzovania, patrí medzi kľúčové otázky, o ktorých v EÚ v súčasnosti prebieha diskusia v kontexte nového programu Komisie pre spotrebiteľov na roky 2020 – 2025.

OZNAMOVANIE SKÚSENOSTÍ S TRESTNOU ČINNOSŤOU POLÍCIÍ A INÝM ORGÁNOM

Väčšina prípadov fyzického ubližovania a obťažovania sa neoznámia polícii.

- ★ V súvislosti s posledným trestným činom, ktorého obeťou boli opýtaní za posledných päť rokov pred prieskumom, 30 % ľudí v EÚ27 uviedlo, že oznámili polícii prípad fyzického ubližovania, a 11 % ľudí oznámilo prípad obťažovania.
- ★ Miera oznamovania fyzického ubližovania polícii, pokiaľ ide o posledný prípad, s ktorým sa opýtaní stretli za posledných päť rokov pred prieskumom, sa pohybuje od 40 % do 9 % v závislosti od krajiny. Môže to byť čiastočne odzrkadlením relatívnej úrovne dôvery v schopnosť alebo ochotu polície stíhať danú trestnú činnosť. Miera oznamovania obťažovania akémukoľvek orgánu (vrátane polície), pokiaľ ide o posledný prípad, s ktorým sa opýtaní stretli za posledných päť rokov pred prieskumom, sa pohybuje od 31 % do 5 % v závislosti od krajiny.
- ★ Popri oznamovaní prípadov fyzického ubližovania polícii sa 17 % obetí po incidente obrátilo na zdravotnícke služby a 6 % požiadalo o pomoc špecializovanú organizáciu na podporu obetí.
- ★ Miera oznamovania sa líši podľa sociálno-demografických charakteristík ľudí. Ľudia, pre ktorých je ľahké alebo veľmi ľahké vyjsť so svojím príjmom domácnosti, študenti a ľudia žijúci vo vidieckych oblastiach sa častejšie než ostatní rozhodnú neoznámiť prípad násillia, ktorému čelili. Naproti tomu osoby, ktoré sú obmedzené vo svojich bežných činnostiach (pre zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie), osoby patriace k etnickej menšine a osoby, ktoré sa identifikujú ako lesby, gejovia, bisexuáli alebo „iné osoby“, sú ochotnejšie oznámiť takéto prípady polícii než ľudia, ktorí sa nepovažujú za príslušníkov týchto skupín. Môže to byť odrazom počtu trestných činov z nenávisti namierených proti týmto osobitným skupinám.
- ★ Prvky fyzického ubližovania, ktoré môžu naznačovať závažnejšie prípady, sú spojené s vyššou mierou oznamovania. Konkrétne z celkového počtu prípadov násillia sexuálneho charakteru bolo polícii oznámených 60 %, pričom z prípadov násillia, ktoré nemali sexuálny charakter, bolo oznámených 27 %. Miera oznamovania je podpriemerná vtedy, keď bol páchateľom rodinný príslušník alebo iná blízka osoba (polícii bolo oznámených len 22 % prípadov). Vyplývajú z toho významné dôsledky z hľadiska nedostatočného oznamovania domáceho násillia a/alebo násillia zo strany intímneho partnera.

STANOVISKO AGENTÚRY FRA Č. 5

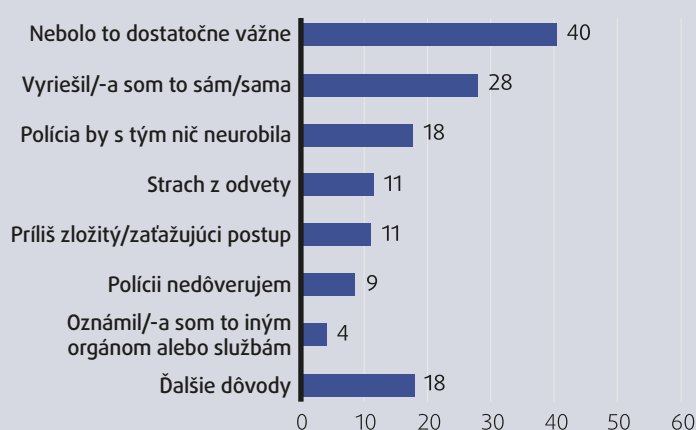
Členské štáty EÚ by mali zvážiť zavedenie osobitných opatrení na posilnenie postavenia ľudí a ich povzbudenie, aby oznamovali prípady trestnej činnosti, najmä prípady násillia a obťažovania, keďže miera oznamovania týchto trestných činov je nižšia ako v prípade niektorých iných trestných činov. Je to dôležitý predpoklad zabezpečenia účinného prístupu k spravodlivosti, pretože obeť trestných činov tak môžu byť informované o svojich právach a podpore, ktorú majú k dispozícii. V rámci opatrení na povzbudenie ľudí, aby oznamovali trestnú činnosť, by sa mali zohľadniť výsledky prieskumu týkajúce sa dôvodov neoznamovania trestnej činnosti a nižšej miery spokojnosti osôb, ktoré nie sú občanmi danej krajiny, v prípadoch, keď prípady obťažovania oznámia.

Pri zavádzaní takýchto opatrení by členské štáty EÚ mali uznať, že na pravdepodobnosť oznámenia trestného činu polícii, napríklad domáceho násillia alebo násillia zo strany intímneho partnera, má vplyv vzťah medzi páchateľom a obeťou. Ako sa uvádza v [stanovisku Č. 2](#), malo by sa vynaložiť maximálne úsilie na podporu a uľahčenie oznamovania takýchto trestných činov, aby obeť mali možnosť prelomiť cyklus opakovanej viktimizácie. V tejto súvislosti by členské štáty mali zvážiť aj možnosti poskytovania pomoci a poradenstva o právach tým obetiam trestných činov, ktoré sa po incidente neobrátili na políciu, ale na iné služby, napríklad na poskytovateľa zdravotníckych služieb.

Pri zaznamenávaní prípadov trestnej činnosti a podávaní správ o situácii v krajine by členské štáty EÚ mohli využívať mechanizmy oznamovania tretích strán, aby zachytili väčší počet prípadov. Niektoré z týchto prípadov by sa inak nedostali do pozornosti polície, napríklad také, ktoré obeť z akéhokolvek dôvodu nepovažujú za dostatočne „vážne“ na to, aby požiadali o pomoc polície.

- ★ Traja z piatich ľudí (62 %), ktorí oznámili polícii obťažovanie, boli spokojní so spôsobom, akým polícia prípad riešila. Podobne bolo s konaním polície spokojných 63 % ľudí, ktorí oznámili nedávny prípad fyzického ubližovania. Pokiaľ však ide o obeť obťažovania, ktoré nie sú občanmi krajiny, v ktorej žijú, len 42 % z nich bolo spokojných so spôsobom, akým polícia prípad riešila, keď ho oznámili, pričom v radoch obetí, ktoré sú občanmi danej krajiny, dosiahla táto spokojnosť 63 %.
- ★ Najčastejším dôvodom neoznámenia prípadov násilia a obťažovania polícii, ktorý respondenti uvádzali, bola skutočnosť, že incident nepovažovali za dostatočne závažný na to, aby sa oplatilo ho oznámiť. Pokiaľ ide o dôvody neoznámenia fyzického ubližovania polícii v prípadoch, keď bola obeť zranená, každý štvrtý respondent (23 %) sa domnieval, že polícia by nekonala, a 14 % uviedlo, že polícii nedôveruje.
- ★ Trestné činy proti majetku boli polícii alebo iným orgánom oznamované vo vyššej miere než násilie alebo obťažovanie. V rámci EÚ27 bolo polícii oznámených 73 % krádeží vlámaním, zatiaľ čo spomedzi podvodov spojených s elektronickým bankovníctvom alebo podvodov s platobnou kartou bolo (polícii alebo iným orgánom) oznámených 95 %. Pokiaľ ide o podvody na spotrebiteľoch, v EÚ27 bolo celkovo oznámených 50 % takýchto prípadov – ale väčšinou boli oznámené iným orgánom než polícii.

OBRÁZOK 6: DÔVODY NEOZNÁMENIA NÁSILIA POLÍCII (EÚ27, V PERCENTUÁLNO M VYJADRENÍ)^{a, b}

Poznámky:

- a) Z respondentov v EÚ27, ktorí polícii neoznámili posledný prípad násilia, s ktorým sa stretli počas piatich rokov pred prieskumom (n = 2 317); vážené výsledky.
- b) Respondenti mohli v prieskume uviesť jeden alebo viacero dôvodov neoznámenia prípadu v závislosti od konkrétnych okolností. Mali zároveň možnosť uviesť „neviem“ alebo „nechcem odpovedať“.

Zdroj: FRA, Prieskum o základných právach 2019; zber údajov v spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a Statistics Austria (AT)

Väčšina prípadov násilia a obťažovania nebola oznámená orgánom, zatiaľ čo väčšina trestných činov proti majetku, ktorých sa týkali otázky prieskumu, polícii oznámená bola, pričom niektoré prípady, ktoré neboli oznámené polícii, boli oznámené iným orgánom. Príčinou vysokej miery oznamovania trestných činov proti majetku je zvyčajne to, že ide o nevyhnutnú podmienku získania odškodnenia, napríklad na základe poistnej zmluvy. Z týchto výsledkov vyplýva, že ľudia sú ochotní oznámiť trestný čin polícii, keď to považujú za účinný krok – teda keď to prináša konkrétny a pozitívny výsledok.

Prípady fyzického ubližovania boli častejšie oznámené vtedy, keď viedli k zraneniam, psychickým následkom alebo keď mali sexuálny charakter.

Pri porovnaní druhov trestných činov, napríklad násilných trestných činov a trestných činov proti majetku, je potrebné postupovať veľmi opatrne. Bez ohľadu na to však z výsledkov vyplýva, že pri určitých druhoch trestných činov sú jednotlivé prípady oznamované iným orgánom než polícii. Mohlo by to podnietiť zavedenie alternatívnych možností oznamovania rôznych incidentov. Zistenia, ktoré sa uvádzajú v tejto správe, podporuje aj prieskum agentúry FRA týkajúci sa násilia páchaného na ženách, z ktorého vyplýva, že mnohé ženy, ktoré sú obeťmi fyzického ubližovania a sexuálneho násilia, sa obracajú skôr na lekárov a zdravotnícke služby, a nie na políciu. Výsledky prieskumov agentúry FRA o skúsenostiach prisťahovalcov a potomkov prisťahovalcov, Rómov, židov a LGBTI osôb poukazujú aj na to, že mnohé obeť obťažovania a násilia motivovaného nenávisťou sa po danom incidente obracajú na rôznych poskytovateľov služieb a neoznámia prípad polícii.

Obete majú nárok na účinný prostriedok nápravy prostredníctvom systému trestného súdnictva. Na uplatnenie tohto nároku musia mať prístup k systému trestného súdnictva (článok 47 charty) a tento prístup by nemal byť len teoretický, ale mal by byť účinný v praxi. Vyžaduje si to praktické uľahčenie postupov, ktorými obeť môžu oznámiť trestný čin polícii, a to posilnením postavenia obetí a ich podporou v súlade s celkovým cieľom uvedeným v článku 1 smernice o právach obetí a s jej odôvodnením 63, v ktorom sa požadujú spoľahlivé služby podpory. Takéto služby by mali byť obetiam dostupné nezávisle od toho, či obeť podá oficiálne oznámenie o trestnom čine príslušnému orgánu (článok 8 ods. 5). V smernici sa okrem toho uvádza, že príslušné orgány by mali na oznámenia obetí reagovať citlivým, profesionálnym a nediskriminačným spôsobom, že odborníci z praxe, ktorým obeť môžu podávať oznámenia, by mali absolvovať odbornú prípravu s cieľom uľahčiť oznamovanie, a nabáda sa aj na využívanie mechanizmov na oznamovanie treťou stranou, ako aj komunikačných technológií na podávanie oznámení.

Napriek opatreniam stanoveným v smernici o právach obetí predstavuje nedostatočné oznamovanie trestných činov vo všeobecnosti závažný problém, najmä pokiaľ ide o prípady sexuálneho a rodovo motivovaného násilia, ako sa konštatuje v stratégii EÚ v oblasti práv obetí (2020 – 2025). V stratégii sa poukazuje aj na nedostatočné oznamovanie zo strany obetí trestných činov patriacich k znevýhodneným alebo zraniteľným komunitám alebo menšinám, ktoré môžu mať nedostatočnú dôveru vo verejné orgány, čo im bráni v oznamovaní trestnej činnosti. V tejto súvislosti sa v stratégii v oblasti práv obetí členské štáty vyzývajú, aby zabezpečili „úplné a správne vykonávanie smernice o právach obetí a iných pravidiel EÚ týkajúcich sa obetí špecifických trestných činov, najmä pokiaľ ide o ustanovenia o prístupe obetí k informáciám, podpore a ochrane“.

SVEDKOVIA TRESTNEJ ČINNOSTI A ICH KONANIE

Viac než každý druhý človek v EÚ by bol ochotný zasiahnuť, ak by bol svedkom trestného činu. Každý piaty by však nebol ochotný zasiahnuť vôbec.

STANOVISKO AGENTÚRY FRA Č. 6

Členské štáty EÚ by mohli zvážiť posilnenie úsilia zameraného na zvyšovanie informovanosti s cieľom zdôrazniť význam osobnej zodpovednosti v situáciách, keď sa niekto stane svedkom trestného činu, čo by mohlo zvýšiť mieru oznamovania trestných činov orgánom.

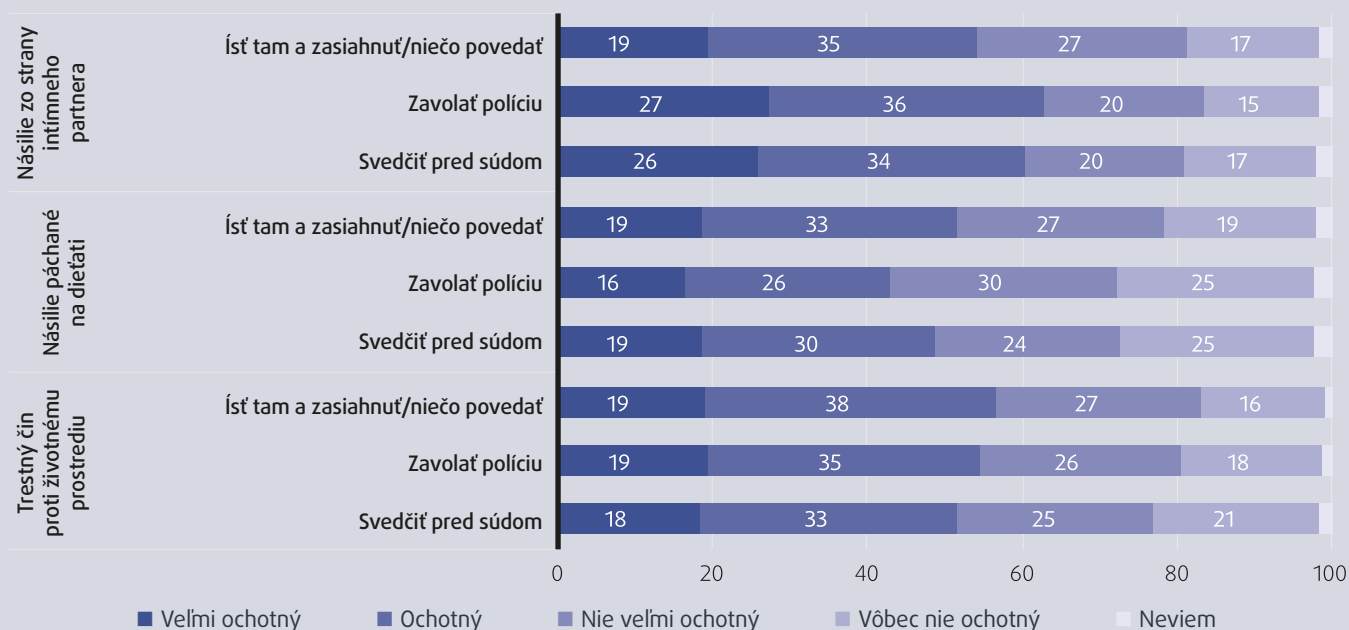
Členské štáty sa nabádajú, aby začali kampane, ktoré posilnia pripravenosť svedkov zasiahnuť na obranu dôstojnosti a práv iných ľudí, ktorí sa ocitli v nebezpečenstve, a zároveň by mali zaistiť bezpečnosť svedkov.

V záujme ďalšieho uľahčenia prístupu obetí k spravodlivosti by členské štáty mohli zvážiť zavedenie účinných mechanizmov oznamovania trestných činov, ktoré by podnietili svedkov trestných činov, ktorí nie sú ochotní osloviť orgány v rámci systému trestného súdnictva (napríklad zavolať políciu), aby sa obrátili na tretiu stranu, ako sú organizácie občianskej spoločnosti. Členské štáty by zároveň mohli zvážiť posilnenie prístupu k alternatívnym spôsobom osobného oznamovania trestnej činnosti, napríklad prostredníctvom e-mailu, zvukovo-obrazových záznamov alebo elektronických formulárov online.

- ★ 54 % ľudí v EÚ27 by bolo „ochotných“ alebo „veľmi ochotných“ zasiahnuť, keby videli niekoho udrieť svoju partnerku/svojho partnera na ulici. Podobné výsledky vyplývajú z odpovedí na otázku, ako by opýtaní reagovali, keby na ulici videli rodiča dať facku svojmu dieťaťu: 52 % ľudí by bolo „ochotných“ alebo „veľmi ochotných“ zasiahnuť.
- ★ 57 % ľudí by bolo „ochotných“ alebo „veľmi ochotných“ zasiahnuť, keby sa stali svedkom nenásilného trestného činu proti životnému prostrediu, napríklad keby niekto vyhodil starú chladničku do prírody.
- ★ Vo všeobecnosti ľudia s najväčšou pravdepodobnosťou zavolajú políciu, keď sú svedkami toho, ako niekto udrie svoju partnerku/partnera, a s podobne veľkou pravdepodobnosťou by zavolali políciu v prípade vyhodenej starej chladničky. V priemere by ľudia v EÚ27 boli menej ochotní informovať políciu, keby videli rodiča dať facku svojmu dieťaťu.
- ★ Percentuálny podiel ľudí, ktorí „vôbec nie sú ochotní“ vypovedať pred súdom, a to ani keby boli o to požiadaní, sa pohybuje v rozmedzí od 17 % v prípadoch, ak by sa opýtaní stali svedkom toho, ako niekto udrel svoju partnerku/svojho partnera, do 25 % v prípadoch, ak by opýtaní videli rodiča dať facku svojmu dieťaťu. Tieto výsledky sa však v jednotlivých členských štátoch EÚ značne líšia, a to najmä pokiaľ ide o situáciu, v ktorej rodič dá facku svojmu dieťaťu.
- ★ Ochota ľudí osloviť orgány v rámci systému trestného súdnictva, napríklad zavolať políciu a na požiadanie svedčiť pred súdom, je nižšia u starších osôb, ľudí s nižším stupňom vzdelania a ľudí, ktorí majú ťažkosti vyjsť s peniazmi.
- ★ Ľudia sú menej ochotní zasiahnuť, keď žena udrie muža (44 % ľudí v EÚ27 je „ochotných“ alebo „veľmi ochotných“), v porovnaní so situáciou, keď muž udrie ženu (64 % ľudí je „ochotných“ alebo „veľmi ochotných“).

Jedným z prvkov, ktoré tvoria sociálnu súdržnosť, je zmysel jednotlivcov pre spoluprácu a solidaritu vrátane schopnosti pohotovo zasiahnuť, keď sú porušované niečie práva. Základom každého normatívneho poriadku je ochota členov spoločenstva brániť jeho základné pravidlá. Z výsledkov prieskumu vyplýva, že o niečo viac než polovica ľudí v EÚ by bola ochotná aktívne zasiahnuť, ak by boli svedkom fyzického útoku na verejnosť, zatiaľ čo väčší podiel ľudí by bol ochotný zasiahnuť v prípade „neosobného“ trestného činu proti životnému prostrediu.

OBRÁZOK 7: OCHOTA ZAKROČIŤ V PRÍPADE, KEĎ SA NIEKTO STANE SVEDKOM VYBRATÝCH TRESTNÝCH ČINOV, PODĽA SCENÁRA A SPÔSOBU ZAKROČENIA (EÚ27, V PERCENTUÁLNOH VYJADRENÍ)

Poznámky:

Zo všetkých respondentov v EÚ27, ktorí boli požiadaní, aby vyplnili časť prieskumu „Informovanosť o právach a povinnostiach“ (n = 24 354), vážene výsledky.

Zdroj: FRA, Prieskum o základných právach 2019; zber údajov v spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a Statistics Austria (AT)

Keď sa trestný čin odohráva na verejnosti, osoby, ktoré sú toho svedkom, môžu zohrávať kľúčovú úlohu pri podpore obete. Môžu obeti pomôcť napríklad v samotnej situácii, keď sa trestný čin odohráva, zavolať políciu alebo, ak je to potrebné, svedčiť proti páchatelovi pred súdom. Pri niektorých trestných činoch, napríklad pri trestnom čine proti životnému prostrediu, ktorý bol v prieskume použitý ako príklad, často neexistuje jediná „obeť“, ale svedkovia môžu zohrávať dôležitú úlohu pri informovaní orgánov. Pokiaľ ide o iné druhy trestných činov, napríklad trestné činy týkajúce sa obzvlášť zraniteľnej skupiny obetí, konkrétne detí, kľúčovú úlohu verejnosti možno vnímať v kontexte potreby účinných ochranných opatrení na ochranu detí, ktoré sú v starostlivosti rodičov a iných osôb, pred všetkými formami násillia – teda použitia fyzickej sily so zámerom spôsobiť určitý stupeň bolesti alebo nepohodlia, hoci aj mierneho, napr. fackou – v súlade s Dohovorom o právach dieťaťa.

V odôvodnení 63 smernice o právach obetí sa do určitej miery uznáva význam možnosti nepriameho oznamovania: vyzýva sa v ňom na zavedenie mechanizmu oznamovania treťou stranou, a to aj organizáciami občianskej spoločnosti, aby sa oznamovanie trestných činov ulahčilo. V tejto súvislosti sa v odôvodnení takisto vyzýva na zavedenie možnosti používať pri podávaní oznámení komunikačné technológie, napríklad e-mail, zvukovo-obrazové záznamy alebo elektronické formuláre online.

OBAVY Z TRESTNEJ ČINNOSTI A PREDCHÁDZANIE RIZIKÁM

Ženy sa vo väčšej miere než muži vyhýbajú určitým miestam a situáciám pre obavy z napadnutia alebo obťažovania. Obmedzujú sa tak ich možnosti zúčastňovať sa na verejnom živote.

STANOVISKO AGENTÚRY FRA Č. 7

Členské štáty EÚ musia uznať, že obavy o osobnú bezpečnosť sa prejavujú negatívnym vplyvom, a to najmä na ženy. Ako už agentúra FRA poukázala vo svojej správe z prieskumu o násilí páchanom na ženách, ženy majú v reakcii na hrozbu fyzického a sexuálneho napadnutia a obťažovania často pocit, že sa musia obmedzovať v tom, kam pôjdu a čo budú robiť. Orgány pôsobiace v oblasti predchádzania trestnej činnosti môžu z výsledkov súčasného prieskumu čerpať ďalšie poznatky, ktoré im pomôžu pri zavádzaní opatrení na zabezpečenie rovnakého prístupu k verejnému priestoru, napríklad začlenením metód na predchádzanie trestnej činnosti a znižovanie strachu z nej do projektovania verejných priestorov.

Opatrenia členských štátov EÚ na zlepšenie pocitu bezpečnosti obyvateľstva by sa mali zamerať na skupiny ľudí, ktorí sa o svoju bezpečnosť boja v oveľa väčšej miere, čo je dôvodom, prečo sa vyhýbajú miestam a situáciám, ktoré vnímajú ako potenciálne nebezpečné. Okrem žien sem patria aj ľudia s nižším stupňom vzdelania, nezamestnaní a ľudia, ktorí majú ťažkosti vyjsť s peniazmi.

- ★ V rámci EÚ27 sa 63 % ľudí veľmi alebo trochu obáva zneužitia svojho online bankového účtu alebo kreditnej/debetnej karty v nasledujúcich dvanástich mesiacoch. 62 % sa takisto obáva krádeže mobilného telefónu, peňaženky alebo kabelky v nasledujúcich dvanástich mesiacoch. Okrem toho sa 54 % ľudí veľmi alebo trochu bojí, že sa im do domu vláme zlodej a niečo im odcudzí alebo sa o to pokúsi. Navyše sa 47 % ľudí veľmi alebo trochu obáva teroristického útoku.
- ★ V tom, do akej miery sa ľudia boja, že sa stanú obeťou trestného činu, existujú určité rozdiely, ktoré sú spojené s niektorými sociálno-demografickými charakteristikami. Miera strachu z trestných činov je vyššia u žien, ľudí s nižším vzdelaním, nezamestnaných a u ľudí, ktorí majú ťažkosti vyjsť so svojím príjmom domácnosti. Ľudia, ktorí sú obmedzení vo svojich bežných činnostiach (pre zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie), ľudia narodení mimo EÚ a tí, čo sa považujú za príslušníkov etnickej menšiny, takisto vyjadrujú väčšie obavy z trestnej činnosti než ľudia, ktorí nie sú nijako obmedzovaní vo svojich činnostiach, ľudia narodení v krajine, v ktorej odpovedali na otázky prieskumu, a tí, ktorí sa nepovažujú za súčasť etnickej menšiny.
- ★ Pokiaľ ide o strach z fyzického alebo zo sexuálneho napadnutia či obťažovania, ženy sa viac než muži aktívne vyhýbajú riziku v týchto troch situáciách sformulovaných v prieskume: vyhýbanie sa miestam, kde nie sú iní ľudia, vyhýbanie sa určitým uliciam alebo lokalitám a vyhýbanie sa tomu, aby ostali osamote s niekým, koho poznajú.
- ★ Zatiaľ čo 64 % žien sa minimálne z času na čas vyhne ľudoprázdneho miesta, spomedzi mužov sa takto správa 36 %. Vyhýbanie sa určitým situáciám a miestam je takisto bežnejšie u mladých ľudí, no so zjavnými rozdielmi medzi mužmi a ženami. Vo vekovej skupine 16 – 29 rokov sa 83 % žien a 58 % mužov zo strachu pred napadnutím alebo obťažovaním vyhýba jednej alebo viacerým z troch situácií uvedených v prieskume.
- ★ Konkrétne 41 % žien sa zo strachu z napadnutia alebo obťažovania minimálne z času na čas vyhne tomu, aby ostali osamote s niekým, koho poznajú, pričom z mužov takto koná 25 %.
- ★ Ľudia, ktorí zažili fyzické ubližovanie a/alebo obťažovanie, sa s väčšou pravdepodobnosťou vyhýbajú situáciám, ktoré považujú za potenciálne nebezpečné. Napríklad 37 % žien v EÚ27, ktoré zažili fyzické ubližovanie a/alebo obťažovanie, sa zámerne vyhýba situáciám, o ktorých sa domnievajú, že im v nich hrozí riziko fyzického alebo sexuálneho napadnutia, resp. obťažovania, zatiaľ čo v prípade žien, ktoré s fyzickým ubližovaním a/alebo obťažovaním skúsenosť nemajú, je to 21 %.

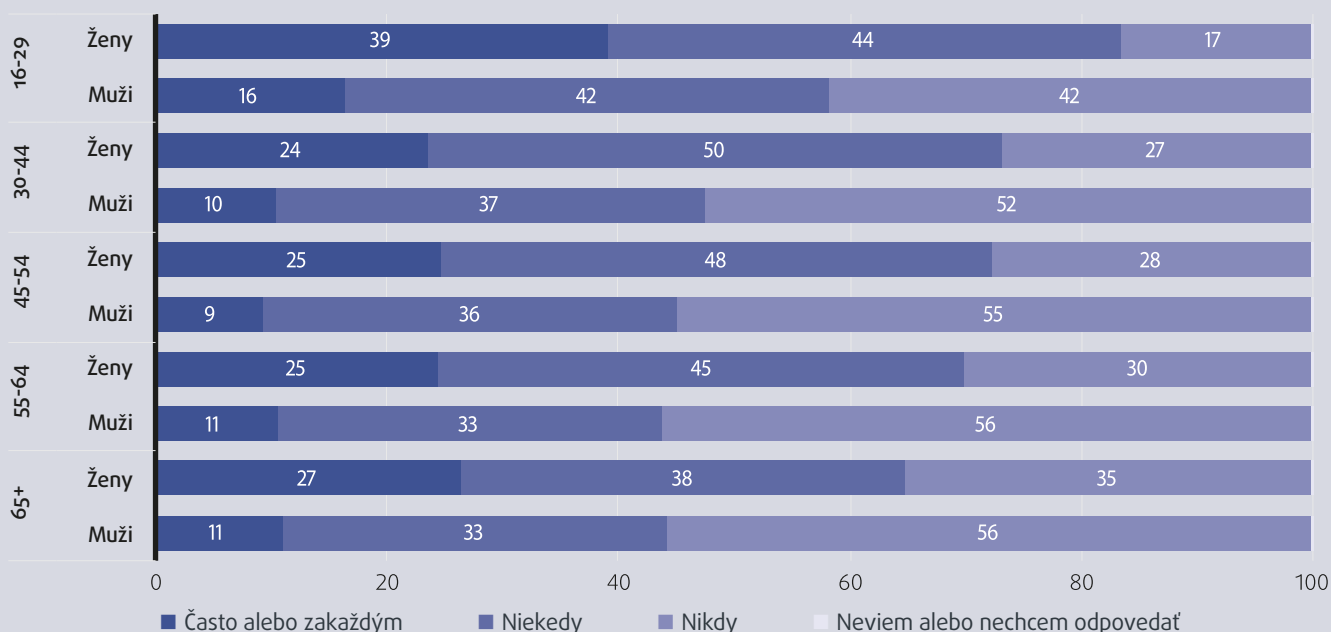
Možnosť, že sa človek stane obeťou trestného činu, má významný dosah na spoločenský život, pretože to môže ovplyvňovať naše rozhodnutia, napríklad o tom, ktorým miestam či situáciám sa treba vyhnúť. V niektorých prípadoch sa hrozba, ktorú predstavujú trestné činy, môže preniesť na oveľa širšiu skupinu ľudí presahujúcu okruh osôb, ktorých sa dotýka samotná osobná skúsenosť. Výsledky poukazujú na rozdielne skúsenosti žien a mužov, pokiaľ ide o obavy z rôznych trestných činov, a predovšetkým z hľadiska modelov správania charakterizovaných vyhýbaním sa riziku, ktorých príčinou sú obavy o vlastnú bezpečnosť. Ženy, a najmä mladé ženy, sa vo významnej miere správajú obozretne, aby sa vyhli hroziacemu riziku (predovšetkým) sexuálneho obťažovania a sexuálneho násillia. Táto skutočnosť sa žien neprimerane dotýka. Ak človeka niečo odrádza od toho, aby chodil na verejné miesta, predstavuje to obmedzenie rôznych základných práv, najmä práva na slobodu (článok 6 charty) a práva na rešpektovanie súkromného života (článok 7).

Predchádzanie riziku môže byť racionálnou reakciou na vlastnú skúsenosť, napríklad na skúsenosti žien so sexuálnym obťažovaním, ako vyplýva z prieskumu agentúry FRA týkajúceho násillia páchaného na ženách. Toto zistenie je však potrebné uviesť do kontextu schopnosti a rovnosti príležitostí využívať verejný priestor. Okrem toho si pozornosť vyžaduje aj nižšia miera predchádzania riziku u mužov, keďže tí sa na verejných miestach vo veľkej miere stretávajú s určitými druhmi trestných činov.

Obavy z toho, že sa človek stane obeťou trestného činu, sú vyššie u ľudí, ktorí majú nižší stupeň vzdelania, sú nezamestnaní, sú obmedzení vo svojich bežných činnostiach (pre zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie) alebo majú ťažkosti vyjsť so svojim príjmom domácnosti. Môže to súvisieť s rôznymi faktormi, ako je bývanie v oblasti s vysokou kriminalitou; relatívny vplyv trestného činu proti majetku na osoby, ktoré aj bez toho čelia finančným ťažkostiam, v porovnaní s osobami, ktoré majú finančné prostriedky na to, aby odcudzený majetok nahradili, alebo ktoré majú komplexné poistenie; či nižšie príjmy, ktoré obmedzujú dostupnosť prostriedkov na zaistenie svojej bezpečnosti, čo sa odráža napríklad na nižšom počte ľudí, ktorí vlastnia auto alebo ktorí si môžu dovoliť ísť taxíkom, keď si vyrazia neskoro večer von.

OBRÁZOK 8: VYHÝBANIE SA JEDNEJ ALEBO VIACERÝM Z TROCH UVEDENÝCH SITUÁCIÍ PRE STRACH Z NAPADNUTIA ALEBO OBŤAŽOVANIA, POČAS DVANÁSTICH MESIACOV PRED PRIESKUMOM, PODĽA POHLAVIA A VEKU (EÚ27, V PERCENTUÁLNO M VYJADRENÍ)^{a, b}

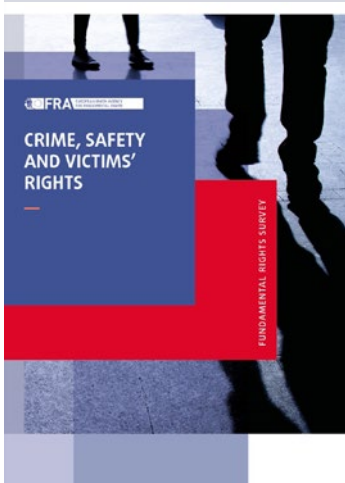
Zdroj: FRA, Prieskum o základných právach 2019; zber údajov v spolupráci s CBS (NL), CTIE (LU) a Statistics Austria (AT)

Poznámky:

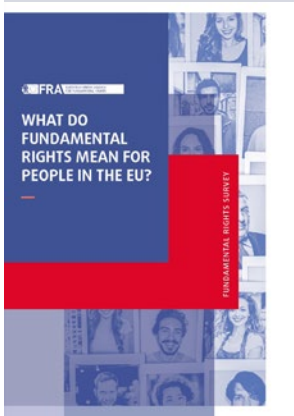
- a) Zo všetkých respondentov v EÚ27 (n = 32 537); vážené výsledky.
- b) V prieskume boli respondentom položené tieto otázky: „Konali ste kedykoľvek počas uplynulých dvanástich mesiacov jedným z nasledujúcich spôsobov pre strach z fyzického alebo zo sexuálneho napadnutia alebo obťažovania? A) Vyhli ste sa určitým uliciam alebo ste sa rozhodli neísť do určitých lokalít. B) Rozhodli ste sa vyhnúť miestu, kde neboli naokolo iní ľudia, napríklad prázdneho parku alebo parkovisku. C) Vyhli ste sa tomu, aby ste ostali osamote s osobou, o ktorej viete, že sa s ňou necítite v bezpečí.“ Obrázok znázorňuje súhrn odpovedí respondentov na uvedené tri otázky. Ak respondent na ktorúkoľvek z troch otázok odpovedal „často“ alebo „zakaždým“, odpoveď je zaradená do danej kategórie. Ak respondent na ktorúkoľvek z troch otázok odpovedal „niekedy“, pričom ani raz neodpovedal „často“ ani „zakaždým“, odpoveď je na obrázku zaradená do kategórie „niekedy“. Respondenti, ktorí na všetky tri otázky odpovedali „neviem“ alebo „nechcem odpovedať“, sú zaradení do kategórie „neviem alebo nechcem odpovedať“.

V tomto zhrnutí sa uvádzajú hlavné zistenia z druhej správy agentúry FRA o prieskume o základných právach.

Agentúra FRA uverejnila niekoľko ďalších publikácií, v ktorých sa uvádzajú výsledky prieskumu. Dostupné sú na [webovom sídle agentúry FRA](#).

PODPORA A OCHRANA VAŠICH ZÁKLADNÝCH PRÁV V CELEJ EÚ —

V tomto zhrnutí sú uvedené hlavné poznatky z druhej správy agentúry FRA vychádzajúcej z prieskumu o základných právach, ktorý uskutočnila agentúra. V prieskume boli zhromaždené údaje približne od 35 000 osôb o skúsenostiach, vnímaní a názoroch týkajúcich sa celého radu záležitostí, ktoré sa rôznym spôsobom týkajú ľudských práv.

Druhá správa agentúry FRA sa zameriava na skúsenosti ľudí, ktorí sa stali obeťou vybraných druhov trestných činov vrátane násillia, obťažovania a trestných činov proti majetku. V správe sa ďalej skúma, ako často sa tieto trestné činy oznamujú polícii, do akej miery sa ľudia obávajú, že sa stanú obeťou trestného činu, a do akej miery by v určitých situáciách boli ochotní zasiahnuť, oznámiť trestný čin na polícii alebo na požiadanie svedčiť pred súdom.

Prezentované výsledky ponúkajú údaje z prvého celoúniového prieskumu trestnej činnosti o skúsenostiach obyvateľstva spojených s viktimizáciou, ktoré možno použiť ako zdroj informácií pri tvorbe politik a právnych predpisov na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni týkajúcich sa obetí trestných činov.

Obeť

Pristup k spravodlivosti

Informačná spoločnosť

Charta základných práv EÚ

FRA – AGENTÚRA EURÓPSKEJ ÚNIE PRE ZÁKLADNÉ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viedeň – Rakúsko

Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699

fra.europa.eu

[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)

twitter.com/EURightsAgency

[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie